

KYRIL PROKOP – BIOGRAFICKÝ NÁČRT¹

Michal FALAT

Abstract: *Kyril Prokop – biographical sketch.* Democratic regime of interwar Czechoslovak republic has created opportunity for broad strata of population to participate in political sphere. Many of deputies and senators in parliament originated among lower social classes, such as peasantry. Kyril Prokop was one of such individuals. Because of his humble origins as well as relatively short political career, he belongs to numerous historical figures, whose past is obscured by lack of historical sources. The paper brings brief outline of Kyril Prokop's political activities during his lifetime based on scarce historical sources available.

Keywords: Kyril Prokop. Czechoslovak republic. Ruthenian politicians. Rusyn politicians.

Československo bolo konštituované ako demokratický štát. Táto skutočnosť bola navonok deklarovaná už v prvých dvoch paragrafoch Ústavnej listiny zo dňa 29. februára 1920. Jediným zdrojom všetkej moci v štáte bol ľud, ktorý mal zaručené všeobecné volebné právo. Demokratický systém vytvoril priestor, aby široké masy obyvateľstva mohli participovať na politickom živote nového štátu. To sa koniec koncov aj skutočne dialo. Členmi Národného zhromaždenia v Prahe sa stali aj občania z menej majetných spoločenských vrstiev či občania bez vyššieho vzdelania. Jednou z takýchto osôb bol aj Kyril Prokop, roľník z dediny Krivá na vtedajšej Podkarpatskej Rusi a neskorší poslanec československého parlamentu.

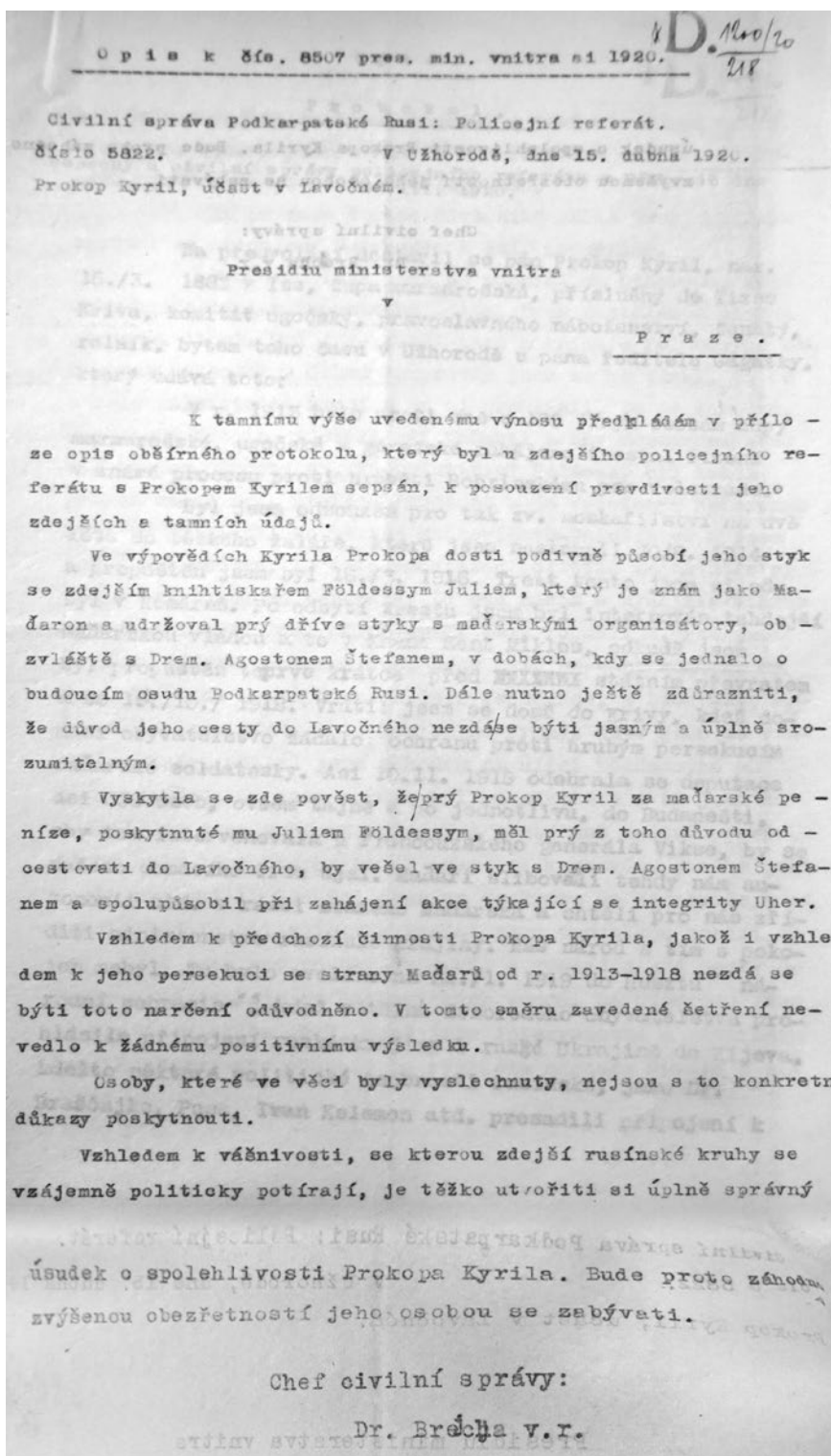
Osobnosť Kyrila Prokopa² je v (česko-)slovenskej historiografii prakticky neznáma. Okrem niekoľkých zmienok vo vzťahu k jeho pôsobeniu v dočasnom direktórii a Národnom zhromaždení, nevenovali mu historici žiadnu pozornosť. Nie je nám známe ani len stručné biografické heslo, ktoré by zachytávalo najzásadnejšie momenty jeho politickej činnosti.³ Tento fakt vyplýva najmä z absencie záznamov rozsiahlejších spoločensko-politických aktivít, ktoré by zanechali stopy v prameňoch.

-
- 1 Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA 1/0111/21 *Rusíni, ich politická elita a medzivojnové Československo*.
 - 2 V literatúre sa môžeme stretnúť aj s odlišnou formou krstného mena – Kyryl, Kiril, prípadne Cyril. V policajnej správe, ktorá obsahuje výpoveď Kyrila Prokopa, je uvedené meno vo forme Kyril. Z tohto dôvodu ho také používame v tomto príspevku.
 - 3 S osobnosťou Kyrila Prokopa sa nestretáme na stránkach slovníka významných osobností dejín Podkarpatskej Rusi od Ivana Popa, ani v Encyklopédii rusínskej kultúry od Paula R. Magosciho. Heslo s jeho menom absentuje tiež v biografickom slovníku politickej elity medzivojnového Československa. Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha, 2008. 311 s.; MAGOCSI, Paul, Robert – POP, Ivan. *Encyclopedia of Rusyn history and culture*. Toronto, 2002. 520 p.; KOLÁŘ, František a kol. *Politická elita meziválečného Československa 1918 – 1938. Kdo byl kdo za první republiky*. Praha : Pražská edice, 1998. 302 s.

Rok 1918 priniesol významné zmeny v spoločenskom a politickom živote mnohých stredoeurópskych krajín. Obzvlášť to platilo pre nástupnícke štáty Rakúsko-Uhorska, v ktorých sa v priebehu niekoľkých dní z príslušníkov dovtedy utlačovaných národností stali v nových štátoch príslušníci štátotvorných národov. Mnohí z nich využili príležitosť, ktorá sa naskytla po vzniku Československa a v pomerne krátkom čase dosiahli relatívne vysoké pozície v štátnej správe, v ktorej bol dopyt po slovanskom, voči republike lojálne naladenom obyvateľstve.⁴ Mnohí z týchto jednotlivcov sa však v dlhodobom horizonte ukázali ako neperspektívni, a tak rovnako nečakane ako sa na „scéne dejín“ objavili, hneď sa aj stratili. Zväčša po sebe zanechali len veľmi málo stôp, ktoré nedovoľujú historikovi vytvoriť celistvý obraz o ich činnosti. Kyril Prokop je len jednou z takýchto pomerne neznámych osobností dejín Podkarpatskej Rusi, po ktorých sa nám zachovalo iba niekoľko torzovitých prameňov.⁵ Poslaním príspevku je prispieť k poznaniu tejto osobnosti a obohatiť poznatky o pestrej štruktúre medzivojnového politického života v Československu.

Kyril Prokop sa narodil 15. marca 1883 v obi Iža v Marmarošskej župe. Už vo svojom bydlisku sa však dostal do styku s pravoslávnu vierou a negatívnym postojom stoličných úradov voči pravoslávne hnutiu, ktorý ho ovplyvnil po zvyšok života. Na počiatku 20. storočia prenikalo pravoslávie na územie severovýchodného Uhorska zo Spojených štátov amerických. To sa nepozdávalo predstaviteľom gréckokatolíckej cirkvi ani stoličným úradom, ktoré sa pokúšali zabrániť jeho šíreniu. V roku 1904 bolo v obci Iža (ale aj niektorých ďalších obciach) odsúdených niekoľko roľníkov za prestup na pravoslávnu vieru.⁶ Približne desať rokov neskôr sa odohrali tzv. Marmarošské procesy, ktoré na rozdiel od predošlých procesov získali široký ohlas v celom slovanskom svete. V tomto procese sa na lavicu obvinených z vlastizrady posadil aj Kyril Prokop.⁷ Vo vykonštruovaných procesoch proti pravoslávnej cirkvi bolo nakoniec odsúdených 94 osôb, vrátane K. Prokopa, ktorému súd vymeral trest v rozsahu odňatia slobody na rok a osem mesiacov a pokutu 200 korún.⁸ Po tom, čo si odpykal trest v Komárne, bol krátko nato opäť internovaný a prepustený až 15. ok-

-
- 4 HUBENÝ, Dávid. Viktor Géza Barany. Problémy podkarpatoruského úradníka v republike a exilu. In *Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove*. [cit. 22. 11. 2021] roč. 16, 2021, č. 1, s. 110. [Dostupné z: http://dejiny.unipo.sk/PDF/2021/05_1_2021.pdf]
 - 5 V národnom zhromaždení medzivojnového Československa pôsobilo niekoľko rusínskych poslancov, o ktorých do dnešných dní vieme len veľmi málo. Spomeňme senátora Ivana Bodnára či poslancov Juraja Kaliňáka a Vasiľa Fušičiča.
 - 6 TAJTÁK, Ladislav. Marmaroškosihotský schizmatický proces roku 1914 vo svetle slovensko-rusínskych vzťahov v slovenskej a maďarskej historiografii. In HARBULOVÁ, Lubica (ed.). *Kapitoly z dejín Podkarpatskej Rusi 1919 – 1945*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2015, s. 52.
 - 7 Priame svedectvo z priebehu tohto procesu priniesli aj slovenskí či rusínski intelektuáli. Bližšie: ŠTEFÁNEK, Anton. Marmarošský proces a zahraničná politika našej monarchie. In *Prúdy*, roč. 5, 1914, č. 6, s. 243-258; BESKID, Konštantín. *Obrázky z bývalého maďarského ráje: monstrosní proces v Marmarošské Sihoti*. Chust : Novotný a Bartošek, 1926. 55 s.
 - 8 TAJTÁK, Ladislav. Marmaroškosihotský schizmatický proces roku 1914 vo svetle slovensko-rusínskych vzťahov v slovenskej a maďarskej historiografii. In HARBULOVÁ, Lubica (ed.). *Kapitoly z dejín Podkarpatskej Rusi 1919 – 1945*. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2015, s. 55.

Hlásenie šéfa Civilnej správy na Podkarpatskej Rusi Dr. Jána Brejchu o pobyte K. Prokopa v Lavočnom a jeho údajnom protištátnom pôsobení

tóbra 1918.⁹ Väčšinu času počas Veľkej vojny tak prežil vo väzení. Hoci je dnes zrejmé, že prestup rusínskeho obyvateľstva na pravoslávnu vieru nemal politické ciele a bol vyvolaný ťaživou spoločenskou a hospodárskou situáciou chudobného roľníckeho obyvateľstva, reakcia uhorskej vlády tak prispela k vyostreniu negatívneho vzťahu Rusínov k uhorskému štátu, ako aj gréckokatolíckej cirkvi, resp. ich predstaviteľom. To sa nakoniec prejavilo koncom roka 1918, keď sa mnohé ruské národné rady¹⁰ vyslovili za odtrhnutie Rusínmi osídleného územia a jeho pripojenie k iným okolitým štátom, prípadne vytvorenie samostatného štátneho útvaru.

Jednotlivé národné rady mali živelný charakter, vznikali spontánne na verejných zhromaždeniach. Medzi ich predstaviteľmi sa okrem inteligencie – u ktorej možno očakávať potrebu vyjadrovať sa k aktuálnemu spoločenskému a politickému dianiu – vo veľkej miere objavili aj široké masy pospolitého ľudu. Do tohto spoločensko-politického pohybu sa zapojil tiež K. Prokop, ktorý spoločne s ďalšími obyvateľmi obce Iža (a azda aj širšieho okolia), odmietol naďalej žiť v hraniciach uhorského štátu. Vo svojom neskoršom svedectve odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že život pod maďarským „panstvom“ sa stal neznesiteľným. Rusíni podľa jeho svedectva nemajú žiadnu vlastnú školu a v úradoch a celom verejnom živote sa používa iba maďarský jazyk.¹¹ Tento nepriaznivý stav dospel do bodu, keď boli rusínske deti trestané bitkou za používanie materinského jazyka.¹²

Východisko z tejto situácie hľadali Rusíni v pripojení nimi obývaného územia k niektorému z okolitých slovanských štátov. Prvotné myšlienky sa orientovali na spojenie s Ruskom. To sa však v tom čase samo zmietalo v občianskej vojne, a tak sa táto možnosť stala neperspektívna. Spojenia s Poliakmi sa Rusíni podľa svedectva K. Prokopa báli, pretože bolo známe zaobchádzanie Poliakov s ostatnými slovanskými národmi. Do úvahy pripadalo ešte spojenie s Ukrajincami či Čechmi. Ako sa však ukázalo, „*pak jsme poznali, že Ukrajinců není mnoho, že lid za nimi nestojí, že oni vlastně dělají německou politiku na skázu Ruska a oslabení Slovanstva a že nám pomoci*

-
- 9 Archív Kanceláre presidenta republiky (AKPR), fond Kancelár presidenta republiky (KPR), protokol Podkarpatská Rus (PR), inv. č. 116, šk. č. 1. Kyril Prokop – Účast v Lavočném.
 - 10 Národné rady, ktoré vznikali v priebehu r. 1918 predstavovali zvláštnu formu politickej aktivity v rusínskom a ukrajinskom prostredí. Mali politické ciele, ale len regionálnu pôsobnosť a zvyčajne aj krátkodobú existenciu. Boli dôsledkom absencie politickej aktivity v tomto prostredí v predchádzajúcom období. Bližšie: KONEČNÝ, Stanislav. Politické strany v národnom hnutí karpatských Rusínov. In КОПОРОВА, Кветослава (ед.). *Studium Carpatho-Ruthenorum 2011. Штудії з карпаторусиністики*. Пряшів, 2011, s. 9-10.
 - 11 Svedectvo K. Prokopa je v súlade s údajmi z uhorských štatistík z konca 19. a začiatku 20. storočia. Bližšie: FALAT, Michal. Spoločenská skladba rusínskeho obyvateľstva v Uhorsku na začiatku 20. storočia. In *Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove*. [Cit. 14. októbra 2021] roč. 14, 2019, č. 2, s. 98. [Dostupné z: http://dejiny.unipo.sk/PDF/2019/05_2_2019.pdf]
 - 12 AKPR, fond KPR, protokol PR, inv. č. 4, šk. č. 1. Županský úrad v Užhorode. *Resoluce rolníka Kyrila Prokopa o připojení k ČSR*.

nemohou. Proto hledáme pomoci u bratrského národa českého, který ukázal velkou sílu, pořádek, má řádně vojsko a co hlavního, uznán jest za spojence čtyřdohody“.¹³

Toto retrospektívne svedectvo pochádza až z 8. marca 1919, keď už poprední predstavitelia významných národných rád zastávali pročeskoslovenský postoj a boli v spojení s československými orgánmi. K. Prokop toto memorandum v mene Ruskej národnej rady z Marmarošskej Sihoti tlmočil na županskom úrade v meste Užhorod, ktoré už bolo v tom čase obsadené československým vojskom. Fakt, že ho československým orgánom doručil K. Prokop naznačuje, že aj napriek svojmu prostému pôvodu požíval vo svojom okolí istú autoritu.

Od roku 1919 sa K. Prokop aktívne zúčastňoval na politickom živote Podkarpatskej Rusi, resp. Československa. Bol členom Centrálnej ruskej národnej rady (CRNR) založenej na zasadnutí 8. mája 1919 v Užhorode a patrila medzi členov viac ako 100-člennej rusínskej delegácie v Prahe, ktorá mala vyjadriť podporu spojeniu budúcej Podkarpatskej Rusi s Československom. V rámci CRNR, ktorá navonok prezentovala jednotu rusínskeho hnutia, však jestvovali zásadné ideové rozdiely. Tie sa prejavili už počas letných mesiacov 1919, keď rusofilské krídlo rady odmietalo zriadenie dočasného direktória podľa návrhu G. Žatkoviča¹⁴ a na schôdzi rady dňa 9. októbra 1919 vyústili do jej rozpadu na dve organizácie. Rusofilsky orientovaní predstavitelia zotrvali na pôvodnom názve CRNR, ukrajnofilské krídlo bolo združené v Prvej centrálnej ruskej národnej rade. K. Prokop zostal členom rusofilsky orientovanej rady, keďže sám bol rusofilskej orientácie a pravoslávneho vierovyznania.

Pôvodný návrh na zriadenie direktória, ktorého autorom bol Grigorij Žatkovič predpokladal, že jeho členmi budú – Eugen Puza,¹⁵ Július Braščajko,¹⁶ Augustín Vo-

13 AKPR, fond KPR, protokol PR, inv. č. 4, šk. č. 1. Županský úrad v Užhorode. *Resoluce rolníka Kyrila Prokopa o připojení k ČSR*.

14 ŽATKOVIČ, Grigorij (2. 12. 1886 – 26. 3. 1967), americký právnik a rusínsky politik. Od jesene r. 1918 člen Americkéj národnej rady Uhro-Rusínov. Rusínov považoval za svojbytný národ a v tomto duchu koncipoval aj program ANRUR. Na stretnutí s T. G. Masarykom vo Philadelphii rokovali o otázke pripojenia územia obývaného Rusínmi k Československu. V prvej polovici r. 1919 sa neoficiálne zúčastnil Parížskej mierovej konferencie, kde spolu s Júliusom Gardošom a Antonom Beskidom vytvorili tzv. ruskú komisiu. V letných mesiacoch toho istého roku viedol rokovania o zriadení autonómie Podkarpatskej Rusi. Bol prezidentom dočasného direktória. Od apríla 1920 do mája 1921 pôsobil vo funkcii guvernéra Podkarpatskej Rusi. Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 281-282.

15 PUZA, Eugen (1880 – 1922), rusínsky politik a vojak, major Ukrajinskej haličskej armády, iniciátor a člen Ruskej národnej rady v Chuste. Bol jedným z členov delegácie, ktorá v Stanislave predložila požiadavku pripojenia územia uhorských Rusínov k Západoukrajinskej ľudovej republike. V rokoch 1920 až 1921 člen Direktória Podkarpatskej Rusi a tajomník Grigorija Žatkoviča. Bližšie: *Энциклопедія українознавства. Словникова частина (ЕУ-П). Париж – Нью-Йорк, 1973, s. 2414-243.*

16 BRAŠČAJKO, Július (19. 4. 1875 – 9. 10. 1955), právnik, podkarpatský politik ukrajinskej kultúrnej orientácie. Na prelome r. 1918 – 1919 stál na čele rusínskych politikov, ktorí sa snažili o pripojenie Rusínmi osídleného územia k Ukrajine. V jari 1919 si uvedomil nereálnosť tohto plánu a začal presadzovať pripojenie k Československu. Zúčastnil sa zriadenia CRNR v Užhorode 8. 5. 1919 a stal sa jej členom. Bol jedným zo zakladateľov Ruskej

lošin¹⁷ a Emilián Toronský. Na návrh československej vlády, resp. šéfa civilnej správy Jána Brejchu,¹⁸ sa mali členmi direktória stať aj Július Hadžega¹⁹ a Kyril Prokop. Ustanovujúce zasadnutie sa konalo 18. decembra 1919. Medzi prítomnými okrem Eugena Puzu však chýbal aj K. Prokop, ktorý sa v tom čase nachádzal v poľskom väzení.²⁰ Udalosti spojené s jeho uväznením v Poľsku približuje policajná správa. Prokop pri výsluchu uviedol, že do obce Lavočné v blízkosti československo-poľských hraníc vycestoval po tom, čo mu Július Földeši²¹ v súkromnom rozhovore v Užhorode prezradil, že sa tam koná rokovanie Augustína Štefana²² s poľskými

roľníckej (poľnohospodárskej) strany (Руска хлѣборобска (земледѣлска) партія). Jeden z popredných predstaviteľov ukrajinského kultúrno-jazykového smeru na Podkarpatskej Rusi. Bližšie : POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 45-46.

- 17 VOLOŠIN, Augustín (17. 3. 1874 – 19. 7. 1945), gréckokatolícky kňaz, pedagóg, publicista, kultúrny činiteľ a politik ukrajinskej orientácie. Od r. 1900 pôsobil ako profesor na gréckokatolíckom učiteľskom ústave, kde neskôr pôsobil ako riaditeľ do r. 1938. Bol autorom mnohých didaktických a učebných pomôcok, medzi ktorými nechýbala *Metodická gramatika uhro-ruského literárneho jazyka*. V novembri 1918 sa zasadil o vznik Uhro-Ruskej národnej rady v Užhorode, ktorá viedla rokovania o autonómii s maďarskou vládou. V marci 1919 sa definitívne zaradil medzi zástancov československej orientácie a výrazne sa zasadil o zjednotenie rusínskych predstaviteľov v CRNR. V dobe politickej krízy v r. 1938 sa stal popredným predstaviteľom autonomistického hnutia ukrajinskej orientácie. Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 267-270.
- 18 BREJCHA, Ján (22. 2. 1867 – 28. 12. 1924), český správny úradník. Po vyhlásení vojenskej diktatúry bol na Podkarpatskej Rusi poverený organizáciou štátnej správy. Po vyhlásení generálneho štatútu sa stal najvyšším predstaviteľom – administrátorom Civilnej správy. Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 46.
- 19 HADŽEGA, Július (16. 1. 1879 – 1. 12. 1947), gréckokatolícky kňaz, publicistka a rusínsky politik. Po rozpade Rakúsko-Uhorska agitoval za pripojenie Rusínmi obývaného územia k Československu. Bol členom direktória, v ktorom mal na starosti cirkevné záležitosti. Bol spoluzakladateľom Spoločnosti Alexandra Duchnoviča a aktívny publicista rusínskeho smeru. Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 88.
- 20 Národní archiv České republiky (NA ČR), fond Prezidium ministerské rady (PMR), č. 16707, šk. č. 107, *Ustanovení provisorního Direktoria*.
- 21 FÖLDEŠI, Július (1875 – 1947), kníhtlačiar, rusínsky politik promaďarskej orientácie. V r. 1918 – 1919 agitoval za zotrvanie Rusínmi osídleného územia v Maďarsku. V r. 1924 sa stal členom Autonómneho poľnohospodárskeho zväzu (Автономный Земледѣлский Союзъ) a v r. 1935 – 1939 bol poslancom Národného zhromaždenia. Bližšie: МАГОЧИЙ, Павло-Роберт. *Підкарпатська Русь. Формування національної самосвідомості (1848 – 1948)*. Ужгород : Видавництво Валерія Падяка, 2021, с. 538.
- 22 ŠTEFAN, Augustín (25. 5. 1877 – 1944), právnik a rusínsky politik promaďarskej orientácie. Po rozpade Rakúsko-Uhorska a vyhlásení Maďarskej republiky bol menovaný ministrom kabinetu Michala Károlyiho. V decembri 1918 bol menovaný guvernérom tzv. Ruskej krajiny, kde zotrval aj po boľševickom prevrate. V apríli 1919 sa snažil o prevrat, bol však odhalený a musel utiecť do Poľska. V r. 1942 sa vrátil na Podkarpatskú Rus a sľúbil vernosť ČSR. V r. 1925 – 1929 pôsobil ako poslanec v parlamente za agrárnu stra-

O p i s .

P r o t o k o l .

k D. 1100/20
218

Na predvolání dostavil se pan Prokop Kyril, nar. 15./3. 1883 v Ise, župa marmarošská, příslušný do Tizso Kriva, komitát ugočský, pravoslavného náboženství, ženatý, rolník, bytem toho času v Užhorodě u pana ředitele Gagatky, který udává toto:

V r. 1913 bylo proti mně a 180 jiným osobám župy marmarošské, ugočské a gerežské zahájeno trestní řízení v známé procesu proti hraběti Bobrinskému pro velezradu. Byl jsem odsouzen pro tak zv. moskafilství na dvě léta do těžkého žaláře, které jsem nastoupil 30/8. 1914 a propuštěn jsem byl 16./3. 1916. Trest tento jsem si odbyl v Komárně. Po odbytí trestu jsem byl internován tehdejší maďarskou vládou a to v Kaunt Sent Miklos, odkudž jsem byl propuštěn teprve krátce před ~~XXXXXXXX~~ státním převratem a to 15./10./ 1918. Vrátil jsem se domů do Krivy, kdež domácí obyvatelstvo žádalo, ochranu proti hrubým persekucím maďarské soldatesky. Asi 10.11. 1918 odebrala se deputace asi 300 osob, ovšem tajně a po jednotlivu, do Budapešti, aby tam intervenovala u francouzského generála Vikse, by se našeho domácího lidu ujal. Maďaři slibovali tehdy nám autonomii atd. v rámci starého Maďarska a chtěli pro nás zřídit ministerstvo rusínské krajiny. Náš národ s tím s pokojem nebyl. Tu bylo svoláno na 21./1. 1919 do Husztu "národní sobranie" kdež většina domorodého obyvatelstva prohlásila připojení ruské krajiny k rusjé Ukrajině do Kijeva, kdežto některé politické osobnosti rusínské, jako Dr. Braščajko, Pusa, Ivan Kelemen atd. prosadili připojení k

Hlásenie Policajného referátu Civilnej správy Podkarpatskej Rusi z 30. marca 1920 o výpovedi K. Prokopa o jeho činnosti v čase začleňovania Podkarpatskej Rus do Československa

predstaviteľmi s cieľom udržať Podkarpatskú Rus v Maďarsku. K. Prokop sa podľa vlastných slov vydal do Lavočného za účelom zistiť, o čom sa bude rokovať. Sám sa obával, že prípravy na zjazd CRNR 9. októbra využijú promaďarsky orientovaní Rusíni na vyvolanie nepokojov. Na poľských hraniciach ho však ešte 27. septembra 1919 zadržala poľská pohraničná stráž a odvieďla do väzenia vo Ľvove. Po zásahu československého ministerstva zahraničných vecí bol prepustený z väzenia 22. februára 1920 a vrátil sa do Mukačeva.²³

Samotná policajná správa vznikla na základe vyšetrovania jeho politickej spoľahlivosti. Prokop bol podozrivý zo spolupráce s maďarskou iredentou na základe svedectva Jaromíra Nečasa a Jacka Ostapčuka. K. Prokop označil ich svedectvo za lož a snahu o jeho diskreditáciu, pretože požíval značnú dôveru v Marmarošskej župe a odmietal s nimi (ukrajinoľupmi) spolupracovať. K vyšetrovaniu sa vyjadril aj šéf civilnej správy Ján Brejcha, ktorý prezídiu ministerstva vnútra oznámil, že vyšetrovanie vo veci spolupráce K. Prokopa s maďarskou iredentou prinieslo negatívny výsledok. Zároveň poukázal na perzekúcie K. Prokopa uhorským režimom pred rokom 1918 a konštatoval, že celé obvinenie voči jeho osobe sa zdá neodôvodnené.²⁴ K. Prokop sa vzhľadom na pobyt vo väzení členom direktória de facto nestal. V čase jeho prepustenia a príchodu na Podkarpatskú Rus už bolo direktorium prakticky nefunkčné. Už 22. januára priniesli maďarské noviny *Közlöny* (Bulletin) správu o tom, že Žatkovič podal v Prahe demisiu a spolu s ním aj všetci členovia direktória.²⁵ Hoci je pravda, že v zákulisí politických rokovaní sa otvorene hovorilo o demisii, k jej prijatiu československou vládou došlo až 20. apríla 1920.

Neusporiadané pomery na Podkarpatskej Rusi viedli v nasledujúcom roku k politickej kríze, ktorá pretrvávala počas celej prvej polovice 20. rokov. Na rok 1920 boli v Československu vyhlásené voľby do Národného zhromaždenia, ktoré sa však neuskutočnili na niektorých novopripojených územiach, ako aj na území Podkarpatskej Rusi. Pražská vláda prijala toto rozhodnutie z obavy, aby sa moci na Podkarpatskej Rusi neuchopili voči republike nepriateľsky naladené osoby. Do Prahy sa totiž z východného cípu republiky dostávali rôznorodé správy o rusínskych politických predákoch, ktoré ich často obviňovali z neúprimnosti, vzájomnej nevráživosti či chamtivosti.²⁶ Jednotliví politici sa tiež vzájomne osočovali v tlači a často sa navzájom obviňovali z maďarónstva. Rozhodnutie neuskutočniť voľby vyvolalo nevôľu medzi rusínskymi politikmi, ktorí obviňovali československú vládu z nedodržiavania vzájomných dohôd a mierovej zmluvy.

Napriek tomu, že voľby sa na území Podkarpatskej Rusi nekonali, ich realizácia v ostatných častiach krajiny mala dopad aj na jej východnú časť. V roku 1920 tu začali vznikať prvé politické strany, ktorých predchodcami boli už spomínané centrálné

nu. Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 247.

23 AKPR, fond KPR, protokol PR, inv. č. 116, šk. č. 1. Kyril Prokop – Účast v Lavočném.

24 AKPR, fond KPR, protokol PR, inv. č. 116, šk. č. 1. Kyril Prokop – Účast v Lavočném.

25 AKPR, fond KPR, protokol PR, inv. č. 88, šk. č. 1. Civilní správa Podkarpatské Rusi a prezidium ministerské rady – činnost Dr. Žatkoviče – demise, články a pod.

26 HUBENÝ, David. Podkarpatoruské volby do sněmu a přezkum u Volebního soudu v roce 1939. In *Historie – otázky – problémy*. 2014, č. 1, s. 181-182;

ruské národné rady. Jednou z prvých politických strán, ktoré tu vznikli bola Karpatoruská strana práce maloroľníkov a bezzemkov (Карпаторуська трудова партія малоземельних і безземельних, skrátene Карпаторусская трудовая партія), ktorá bola založená ruskými emigrantami z Haliče – Andrejom Gagatkom,²⁷ a Bukoviny – Ilarionom Curkanovičom²⁸ na zjazde v Mukačeve a Svalave v dňoch 11. – 12. júla 1920.²⁹ Členom strany sa stal aj K. Prokop. Bola to ľavicovo orientovaná strana s rusofilskou orientáciou. Rusínom síce priznávala určitú osobitosť, avšak považovala ich (vrátane Ukrajincov) za súčasť jednotného ruského národa.³⁰ Vzhľadom na svoju orientáciu podporovala šírenie pravoslávia na Podkarpatskej Rusi. Z tohto dôvodu spolupracovala s *Ruskými pravoslávnyimi novinami* (Рускiй Православний Вестник), ktoré vychádzali v rokoch 1921 – 1922. Redaktorom novín bol spočiatku Ivan Monďič, neskôr sa redaktorom stal K. Prokop.³¹

Politická kríza na Podkarpatskej Rusi vyústila v rokoch 1922 – 1923 do opozičnej politiky väčšiny rusínskych politických strán. Niektorí predstavitelia vypracovali memorandá a tie potom zaslali predsedníctvu Spoločnosti národov, ktorá bola arbitrom v sporoch československej vlády so zástupcami Rusínov v Československu. Prebehlo niekoľko rokovaní medzi predstaviteľmi rusínskych politických strán v snahe zjednotiť postup a vyvinúť nátlak na pražskú vládu, aby splnila svoje sľuby. Poprední českí predstavitelia sa snažili situáciu v regióne upokojiť. V roku 1922 rokoval v Užhorode Eduard Beneš, avšak bezvýsledne. Úsilie upokojiť situáciu vyvinula aj Republikánska strana poľnohospodárskeho a maloroľníckeho ľudu (agrárna strana), ktorej odbočka – Селянсько республіканська земледільська партія (Seljansko-republikánska zemledeľska partija) pôsobila na území Podkarpatskej Rusi. Na spoločných rokovaníach v roku 1923 došlo k zjednoteniu s blokom ruských (rusínskych) roľníckych strán na Podkarpatskej Rusi – Подкарпатській

-
- 27 GAGATKO, Andrej (24. 8. 1884 – 1944), haličský a podkarpatoruský politik. Pred prvou svetovou vojnou bol účastníkom novoslovanského hnutia na Lemkovštine. Na jar 1919 emigroval do ČSR a usadil sa na Podkarpatskej Rusi. Rozvinul spoluprácu s prešovskými rusofilsky orientovanými politikmi, propagoval pripojenie Podkarpatskej Rusi spolu s Lemkovštinou k Československu. Od mája 1919 pôsobil ako tajomník CRNR v Užhorode. Po rozkole v októbri 1919 zostal na strane rusofilov. V r. 1920 založil Karpatoruskú stranu práce (Карпаторусская трудовая партія). Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 89-90.
- 28 CURKANOVIC, Ilarion (12. 1. 1878 – 1947), bukovinský politik rusofilskej orientácie. V r. 1919 sa prihlásil od československej armády a s ňou prišiel na Podkarpatskú Rus. Je jedným zo zakladateľov Karpatoruskej strany práce (Карпаторусская трудовая партія). Na Podkarpatskej Rusi viedol ostrý boj s predstaviteľmi ukrajinfilskej orientácie. V r. 1929 – 1935 pôsobil ako senátor v Národnom zhromaždení. Bližšie: POP, Ivan. *Podkarpatská Rus. Osobnosti její historie, vědy a kultury*. Praha : Libri, 2008, s. 89-90.
- 29 ЛІХТЕЙ, Ігор. *Підкарпатська Русь у складі Чехословаччини: особливості суспільно-політичного розвитку 1919–1929 років*. Ужгород : Всеукраїнське державне видавництво Карпати, 2018, с. 124-125.
- 30 CURKANOVIC, Ilarion. *Ideové smernice karpatoruských politických stran*. Praha : Tiskový odbor ÚSČS, 1931, s. 11.
- 31 ЛІХТЕЙ, Ігор. *Підкарпатська Русь у складі Чехословаччини: особливості суспільно-політичного розвитку 1919–1929 років*. Ужгород : Всеукраїнське державне видавництво Карпати, 2018, с. 127.

Nový ruský poslanec našeho Národního shromáždění.

Včera složil předepsaný slib jako poslanec pan Kiril Prokop, zemědělec v Tise Krive. Slib pronesl ruský. Poslancem K. Prokopem vystoupil do parlamentu nový zástupce ruského lidu na Podkarp. Rusi. Ze života nového poslance uvádíme: Kiril Prokop narodil se r. 1883 v Iže u Hustu, památmem to středisku národního a pravoslavného hnutí podkarpatoruského lidu, kteréhožto hnutí se již jako jiných zúčastnil. Bylo to ovšem hnutí maďarskou státní moci persekované. Také když se K. Prokop oženil v Tise Krive, zachoval staré styky s Ižou a oclil se též mezi 188 obžalovanými a souzenými v památmem marmarošigetském procesu r. 1912 a byl odsouzen ke čtyřletému žaláři. Z toho si odseděl dvě leta v samovazbě v Komárně, načež byl roku 1916 až do konce války internován v kteréš obci u Pešti. Po pádu monarchie uanesli se zástupci ruského lidu v Marmarošské Sihoti odtrhnouti se od Maďarska a připojiti se ke Kijevu. Schůze té zúčastnil se i K. Prokop. Byl též v deputaci podkarpatoruských zemědělců, vypravené z iniciativy nynějšího posl. republikánské strany dra Štefana do Pešti. Ale maďarské sliby a listi byly prohlédnuty. Deputace slibila, že odpověď Maďarům dá ve schůzi v Hustě. Ale odtud byla vyslána pětičlenná delegace, v níž byl rovněž p. K. Prokop. Než delegace byla zadržena Poláky. Když pak posl. Prokop zvěděl, co již bylo vykonáno pro připojení Podkarpatské Rusi k Československu, ujal se horlivě práce k tomuto cíli. V dubnu r. 1919 odevzdal vládě obšírné memorandum jménem 35 obcí a v memorandě tom se žádá, aby Podkarp. Rus byla připojena k Československu. Pan K. Prokop je členem ústř. výkonného výboru trudové strany, Ústř. ruské národní rady a členem Ústř. pravoslav. komitétu. Ruský lid Podkarpatské Rusi má v novém poslanci zástupce osvědčeného, zdatného a věrného.

Článek *Nový ruský poslanec našeho Národního shromáždění* uverejnený v novinách *Národní listy* 23. októbra 1928

však vzdal svojho mandátu a na jeho miesto nastúpil K. Prokop.³² Sľub poslanca zložil 22. októbra 1928 a jeho voľba bola verifikovaná 13. decembra 1928.³³

Odchod Andreja Gagatka z parlamentu komentovala maďarská tlač, ktorá to pripisovala vnútornému rozkladu Karpatoruskej strany práce (Карпаторусская трудовая партия). *Venkov* – tlačový orgán Republikánskej strany poľnohospodárskeho a maloroľníckeho ľudu, reagoval na toto vyhlásenie správou, že niektorí členovia

Земледѣлскій Союзъ (Jozef Kamin-ský, Vasil' Ryžak a Michal Demko), Карпаторусская трудовая партия (Andrej Gagatko, Parion Curkanovič a Kyril Prokop) a Земледѣлска автономна партия Подкарпатской Руси (Ivan Močkoš). Súčasťou bloku sa nestala Руска хлѣборобска (земледѣлска) партия (Augustín Vološin, Július Braščajko, bratia Želtvajovci), ktorá odmietala rusofilskú orientáciu strán, najmä snahu zaviesť ruský jazyk v školstve. Po zjednotení strana zmenila názov na Республиканська партия земледілського народу Підкарпатської Руси (Republikánska strana poľnohospodárskeho ľudu Podkarpatskej Rusi). Spolupráca však nemala dlhé trvanie. Už v roku 1924, keď sa na Podkarpatskej Rusi konali prvé voľby do Národného zhromaždenia, sa blok rozpadol, pretože niektorí rusínski politici nesúhlasili s centralistickou politikou agrárnej strany. Kyril Prokop v tom čase zostal verný Karpatoruskej strane práce (Карпаторусская трудовая партия), ktorá šla do volieb v spolupráci s Československou národnosocialistickou stranou. Andrej Gagatko získal poslanecké kreslo, ktoré obhájil aj vo voľbách v roku 1925. Koncom volebného obdobia sa

32 Nový ruský poslanec našeho Národního shromáždění. In *Národní listy*. 23. október 1928, s. 2.

33 Stenoprotokol ze schůze č. 167. [cit. 22. november 2021] In: Spoločná Česko-Slovenská Digitálna parlamentná knižnica. [Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=30977>]; Stenoprotokol ze schůze č. 176. [cit. 22. november 2021] In: Spoločná Česko-Slovenská Digitálna parlamentná knižnica. [Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=31170>]

Karpatoruskej strany vstúpili medzi agrárnikov.³⁴ Medzi inými sa členom agrárnej strany stal aj K. Prokop. V nasledujúcich voľbách v roku 1929 získal mandát v Národnom zhromaždení za agrárnu stranu, ktorá mala v Poslaneckej snemovni vo funkčnom období 1929 – 1935 46 poslancov.³⁵

Počas svojho pôsobenia na pôde Národného zhromaždenia Prokop nevyvíjal výraznejšiu iniciatívu. V priebehu funkčného obdobia nepredniesol jedinú reč v rozprave, nevystúpil s vlastným prejavom ani nepodal žiadnu interpeláciu. Možno predpokladať, že pasivita v poslaneckom kresle prakticky ukončila jeho politickú kariéru. Osobnosť K. Prokopa sa totiž po roku 1935 vytráca z písomných prameňov a jeho ďalší osud je nám doposiaľ neznámy.

34 Odchod Dr. Gagatky z politickej arény mrzí Maďary. In *Venkov*, 18. september 1928, s. 5.

35 UHLÍŘ, Dušan. *Republikánska strana venkovského a maloroľníckeho lidu 1918 – 1938*. Praha : Ústav československých a svetových dejin ČSAV, 1988, s. 247.